

57. అల్ హదీద్ (ఇనుము) సూరా

సరిశయం

ఈ సూరా మదీనా కాలానికి చెందినది. ఇందులో 29 ఆయతులు ఉన్నాయి. ఏకదైవారాధన, అల్లాహ్ మార్గంలో ఖర్చుచేయడం గురించి ఈ సూరా ముఖ్యంగా బోధించింది. ఇందులోని 25వ ఆయత్ లో ప్రస్తావనకు వచ్చిన 'హదీద్' (ఇనుము) అన్న పదాన్ని ఈ సూరాకు పేరుగా పెట్టడం జరిగింది. ఇనుము శాంతి కాలంలో నిర్మాణ కార్యక్రమాలకు ఉపయోగపడుతుంది. యుద్ధకాలంలో ఆయుధాల తయారీకి ఉపయోగపడుతుంది. అలాంటి ఇనుమును సృష్టించి ఇచ్చింది దేవుడేనని ఈ సూరా తెలిపింది. అల్లాహ్ ను హృదయపూర్వకంగా, ఎలాంటి సందేహానికి తావు లేకుండా విశ్వసించాలని బోధించింది. అల్లాహ్ సర్వజ్ఞాన సంపన్నుడు, అపరిమిత శక్తి సామర్థ్యాలు కలిగినవాడు, సృష్టించే విశిష్ట శక్తి ఉన్నవాడని ఈ సూరా నిదర్శనాలతో సహా వివరించింది. అల్లాహ్ మహావివేకవంతుడు, అత్యంత శక్తిసంపన్నుడు. ఆయన ఆకాశాలను, భూమిని సృష్టించాడు, వాటిని అదుపు చేస్తున్నాడు. ఆకాశం నుంచి దిగేది ఏదో, ఆకాశానికి ఎక్కేది ఏదో అన్నీ ఆయనకు తెలుసు. ఆయన రాత్రిని పగటిలో ఐక్యం చేస్తాడు, పగలును రాత్రిలో ఐక్యం చేస్తాడు. ఆయన అందరి రహస్యాలు తెలిసినవాడు. మనం ఎక్కడున్నా ఆయన మనతోపాటు ఉంటాడు. భూమ్యాకాశాలలోని సర్వస్వం ఆయనదే, ఆయనే వాటికి వారసుడు. ఈ సూరాలో ప్రవక్త ఈసా(అస)ను (అంటే ప్రవక్త ఏసుక్రీస్తు), ఆయనకు ఇవ్వబడిన ఇంజీల్ గ్రంథాన్ని ప్రస్తావించడం జరిగింది. (ఇంజీల్ గ్రంథం ప్రవక్త ఏసుక్రీస్తుకు ఇవ్వబడిన (బైబిలు) గ్రంథం. కాని ఇప్పుడు ఆ గ్రంథం చాలా వరకు మార్పులు చేర్పులకు గురయ్యింది.) ఈసా(అస)ను అనుసరించిన శిష్యుల హృదయాల్లో కారుణ్యాన్ని, దయను సృష్టించడం జరిగిందని ఈ సూరా వివరించింది. కాని వారు తమకు తామే సన్యాసత్వాన్ని పాటించడం ప్రారంభించారని, ఆ తర్వాత దానికి కట్టుబడలేకపోయారని తెలిపింది. సన్యార్థులకు లభించే మంచి ప్రతిఫలం గురించి, కాపట్యాన్ని అవలంబించిన వారికి లభించే అవమానాల గురించి కూడా ప్రస్తావించడం జరిగింది.

57. అల్ హదీద్ సూరా

అవతరణ : మదీనా ఆయతులు : 29

అపార కరుణామయుడు, పరమ కృపాశీలుడైన
అల్లాహ్ పేరుతో

1 ఆకాశాలలోనూ, భూమిలోనూ ఉన్న
వస్తువులన్నీ అల్లాహ్ పవిత్రతను
కొనియాడుతున్నాయి.¹ ఆయన గొప్ప
శక్తిశాలి, వివేచనాశీలి.

2 భూమ్యాకాశాల సార్వభౌమత్వం
ఆయనదే.² జీవన్మరణాల ప్రదాత ఆయనే.
ఆయన ప్రతిదీ చేయగల అధికారం
గలవాడు.

3 ఆయనే మొదటివాడు, చివరివాడు.
ఆయనే బాహ్యం. ఆయనే నిగూఢం.³
ఆయన ప్రతిదీ తెలిసినవాడు.

سُورَةُ الْحَدِيدِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

① سَبَّحَهُ اللَّهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

② لَهُ الْمُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

③ هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

1. వివిధ వస్తువులు చేసే స్తోత్రం మనకు అర్థం కానవసరం లేదు. అందుకే ఇలా అనబడింది : “ఆయన స్తోత్రంతో సహా ఆయన పవిత్రతను కొనియాడని వస్తువంటూ ఏదీ లేదు. కాకపోతే మీరు వాటి స్తుతిని అర్థం చేసుకోలేరు” (బనీ ఇస్రాఱియీల్ - 44). దైవప్రవక్త హజ్రత్ దావూద్ (అలైహిస్సలాం) గారితో చేరి పర్వతాలు కూడా దేవుని పవిత్రతను కొనియాడేవని వేరొకచోట చెప్పబడింది (అల్ అంబియా - 79).
2. అందువల్ల ఆయన భూమ్యాకాశాల మధ్య తన అధికారాలను తాను కోరినవిధంగా చెలాయిస్తాడు. తాను కోరిన వారిని అనుగ్రహిస్తాడు. తాను కోరిన వారిని దండిస్తాడు. ఆయన అధికారానికి తిరుగులేదు. ఆయన ప్రభుత్వంలో ఇంకొకరి అధికారం చెల్లనేరదు. వర్షాలు, వృక్షజాలు, ఆహారనిధులు అన్నీ ఆయన అధీనంలోనే ఉన్నాయి.
3. ఆయనే ఆది (తొలివాడు). ఆయనకు ముందు ఏదీ లేదు. ఆయనే అంతం. ఆయన తరువాత మరేదీ ఉండబోదు. ఆయనే బాహ్యం. ఆయన సర్వాన్నీ అధిష్టించి ఉన్నాడు. ఆయన్ని లొంగదీసుకోగలిగే శక్తి ఏదీ ఈ జగతిలో లేదు. ఆయన నిగూఢం. జనుల ఆంతర్యంలో జనించే సర్వ విషయాలు, రహస్యాలు ఆయనకు మాత్రమే తెలుసు. ఆయన ప్రజల కంటికి కానరాని, బుద్ధికి అందని అస్తిత్వం. (ఫత్హుల్ ఖదీర్). దైవప్రవక్త (స) తన పుత్రిక ఫాతిమా (రజి అన్ హా)కు ఈ దుఆ పఠిస్తూ ఉండమని

4 ఆయనే భూమ్యాకాశాలను ఆరు రోజులలో సృష్టించాడు. ఆ తరువాత సింహాసనాన్ని అధిష్టించాడు. ⁴ భూమి లోపలికి పోయేదీ, ⁵ అందులో నుంచి బయల్పడేదీ, ⁶ ఆకాశం నుంచి క్రిందికి దిగేదీ, ⁷ మరందులోకి ఎక్కిపోయేదీ ⁸ - అంతా

هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلِكُ فِي الْأَرْضِ وَمَا نَعْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ

పురమాయించారు: “అల్లాహుమ్మ! రబ్బుస్సమావాతిస్సబ్ఘయి వ రబ్బుల్ అర్షిల్ అజీమ్. రబ్బునా వ రబ్బు కుల్లిషైయిన్. ముంజిలత్తైరాతి, వల్ ఇంజీలి వల్ ఫుర్ఖాన్, ఫాలిఖల్ హబ్బి వన్నవా, అపూజు బిక మిన్ షరీ కుల్లి షైయిన్ అంత ఆఖిజున్ బినాసియతిహీ. అల్లాహుమ్మ అంతల్ అవ్వలు ఫలైస ఖబ్లక పైవున్, వ అంతల్ ఆఖిరు ఫలైస బాదక పైవున్, వ అంతజ్జాహిరు ఫలైస ఫౌఖక పైవున్, వ అంతల్ బాతిను ఫలైస దూనక పైవున్. అఖ్జి అన్సద్దైన వ అగ్గినినా మినల్ ఫఖర్.” (ఓ అల్లాహ్! సప్తాకాశాలకు, మహోన్నత సింహాసనానికి ప్రభువా! మాకూ, ఇంకా ప్రతి వస్తువుకూ ప్రభువా! తౌరాత్ను, ఇంజీల్ను, గీటురాయిని అవతరింపజేసినవాడా! గింజను, టెంకను చీల్చేవాడా! అన్ని వస్తువుల కీడు నుండి నేను నీ శరణు వేడుకుంటున్నాను. ప్రతి వస్తువు జుత్తు నీ చేతిలోనే ఉన్నది. ఓ అల్లాహ్! నీవే ఆదివి. నీకంటే పూర్వం ఏమీ లేదు. నీవే అంతానివి. నీ తర్వాత కూడా ఏమీ ఉండదు. నీవే బాహ్యునివి. నీపై ఏమీ లేదు. నీవే నిగూఢానివి. నీ కింద కూడా ఏమీ ఉండదు. (ప్రభూ!) మా రుణభారాన్ని తొలగించు. పేదరికం నుంచి మమ్మల్ని సంపన్నులుగా చెయ్యి) (సహీహ్ ముస్లిం). రుణభారం నుంచి విముక్తి కోసం చేయబడే ఈ మస్నూన్ ప్రార్థనలో అవ్వల్, ఆఖిర్, జాహిర్, బాతిన్లకు సంబంధించిన వివరాలు వచ్చేసాయి.

4. ఈ భావం గల ఆయతులు ఆరాఫ్ సూరా (ఆయతు 54)లో, యూనుస్ సూరా (ఆయతు 3)లో, అలిఫ్ లామ్ మీమ్ అస్సజ్దా సూరా (ఆయతు 4)లో కూడా ఇంతకు ముందు వచ్చాయి. వాటి వివరణలు చూడండి.
5. అంటే భూమి అడుగు భాగంలోకి దిగే వర్షపు బిందువులను, నేలలో నాటుకునే ఆహార గింజలను, టెంకలను గురించి, వాటి పరిణామాలను గురించి ఆయనకు తెలుసు.
6. భూమిలో నుంచి మొలకెత్తే ధాన్యపు గింజలను గురించి, ఇతరత్రా వృక్షజాల గురించి, తీపి పండ్లను, చేదుఫలాలను ఇచ్చే చెట్ల గురించి, సువాసన చిందించే తీగల గురించి కూడా ఆయనకు తెలుసు. ఈ విషయమే వేరొకచోట ఈ విధంగా చెప్పబడింది:

ఆయనకు (బాగా) తెలుసు. మీరెక్కడ ఉన్నా ఆయన మీతోనే ఉంటాడు.⁹ మరి మీరు చేసే పనులన్నింటినీ అల్లాహ్ చూస్తూనే ఉన్నాడు.

5 భూమ్యాకాశాల సార్వభౌమత్వం ఆయనదే. సమస్త వ్యవహారాలు (తీర్పు నిమిత్తం) ఆయన వైపుకే మరలించబడతాయి.

6 ఆయనే రాత్రిని పగటిలోనికి ప్రవేశింపజేస్తున్నాడు,¹⁰ మరి ఆయనే పగటిని రాత్రిలోనికి జొప్పిస్తున్నాడు. ఆయన గుండెల్లోని గుట్టును (సయితం) బాగా ఎరిగినవాడు.

مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرِفُ فِيهَا وَهُوَ مَعْلَمُ الْإِنِّ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٥٧﴾

﴿٥٧﴾ لَهُ الْمُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٥٨﴾

“అగోచర విషయాలకు సంబంధించిన నిగూఢ రహస్యాలన్నీ ఆయనకు మాత్రమే తెలుసు. ఆయనకు తప్ప వాటిని గురించి వేరెవరికీ తెలీదు. భూప్రదేశాలలో, నదీనదాలలో ఏముందో ఆయనకే తెలుసు. చెట్టు నుండి రాలే ఏ ఆకు కూడా ఆయన జ్ఞాన పరిధి నుంచి తప్పించుకోజాలదు. ఆఖరికి భూమిలోని చీకటి పొరలలో పడివుండే గింజ సైతం ఆయన జ్ఞానపరిధిలో ఉంటుంది. పచ్చి వస్తువులు, ఎండు వస్తువులు కూడా - ఇవన్నీ స్పష్టమైన గ్రంథంలో నమోదై ఉంటాయి.” (అల్ అన్ ఆమ్ - 59).

7. అంటే - వర్షం, వడగళ్లు, మంచు, ఇంకా దైవదూతలు తీసుకుని వచ్చే దైవాదేశాలు, విధివ్రాత - వీటన్నింటి గురించి ఆయనకు తెలుసు.
8. అంటే దైవదూతలు ఊర్ధ్వలోకాల వైపుకు మోసుకుపోయే మానవ కర్మలన్నమాట! హదీసు ప్రకారం “దైవదూతలు రాత్రిపూట చేయబడిన కర్మలు తెల్లవారకముందే అల్లాహ్ వద్దకు చేరవేస్తారు. పగటిపూట కర్మలు రాత్రి అవక ముందే చేరవేస్తారు” (సహీహ్ ముస్లిం - కితాబుల్ ఈమాన్).
9. అంటే - మీరు ఎడారిలో వున్నా - సముద్ర ప్రయాణంలో ఉన్నా, రాత్రి చీకటిలో ఉన్నా - పగటి వెలుతురులో ఉన్నా, ఏకాంతంలో ఉన్నా - నలుగురిలో వున్నా, ఇంట్లో వున్నా - వీధిలో వున్నా సర్వకాల సర్వావస్థల్లో ఆయన మీ వెంట ఉంటాడు. మీ

7 మీరు అల్లాహ్‌ను, ఆయన ప్రవక్తను విశ్వసించండి. అల్లాహ్ మిమ్మల్ని ఏ సంపదకైతే వారసులుగా¹¹ చేశాడో అందులో నుంచి ఖర్చుచేయండి. మరి మీలో విశ్వసించి, దానధర్మాలు చేసే వారికి గొప్ప పుణ్యఫలం లభిస్తుంది.

8 మీరు అల్లాహ్‌ను ఎందుకు విశ్వసించరు? అసలు మీకేమైపోయింది? చూడబోతే దైవప్రవక్త స్వయంగా మీ ప్రభువును విశ్వసించమని మీకు పిలుపు ఇస్తున్నాడు. మీరు నిజంగా విశ్వసించిన వారైతే ఆయన మీ నుండి గట్టి వాగ్దానం కూడా తీసుకున్నాడు (అన్న విషయాన్ని గుర్తుంచుకోవాలి).¹²

أَمْؤَابِاللّٰهِوَالرَّسُولِ وَأَنْفَعُوا لِمَا جَعَلْتُمْ سَخِفَاتٍ فِيهِ
فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَأَنْفَعُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿٥٧﴾

وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالرَّسُولِ يَكْفُرُونَ
وَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٥٨﴾

చేష్టలను కనిపెట్టుకుని ఉంటాడు. మీరు చెప్పేదంతా వింటూ ఉంటాడు. ఈ విషయమే ఇంతకుముందు హూద్ సూరా (ఆయతు 3)లో, అర్రాద్ సూరా (ఆయతు 10)లో, ఇతర ఆయతులలో కూడా వచ్చింది.

10. అంటే - సమస్త వస్తువులకు యజమాని ఆయనే. తాను కోరిన విధంగా ఆయన వాటిని ఉపయోగించుకుంటాడు. ఆయన ఆజ్ఞానుసారం కొంతకాలం పాటు రాత్రి పెద్దదిగా పగలు చిన్నదిగా ఉంటుంది. అలాగే మరి కొంతకాలంపాటు పగలు పెద్దదిగానూ, రాత్రి చిన్నదిగానూ ఉంటుంది. కొంత కాలంపాటు రేయింబవళ్లు సమానంగా ఉంటాయి. అలాగే కొంతకాలం పాటు చలిగాలులు వీస్తే, కొంతకాలం పాటు వేడిగాలులు వీస్తాయి. మరి కొంతకాలం వాతావరణం ఎంతో ఆహ్లాదకరంగా ఉంటుంది. వాతావరణంలోని ఈ మార్పుల వెనుక ఆయన 'ఇచ్చ', ఆయన ప్రణాళిక మాత్రమే పనిచేస్తున్నాయి.

11. అంటే - ఈ సంపద ఒకప్పుడు ఇతరుల దగ్గర ఉండేది. మీ దగ్గర కూడా ఈ సంపద శాశ్వతంగా ఉండదు. ఇంకొకరు దీనికి వారసులవుతారు. ఒకవేళ మీరు గనక ఈ సంపదను దైవమార్గంలో ఖర్చుపెట్టకపోతే, మీకు వారసులుగా వచ్చేవారు దానిని దైవమార్గంలో వెచ్చించి సత్కార్యాలలో మిమ్మల్ని మించిపోవచ్చు. ఒకవేళ వారు అవిధేయతా మార్గంలో ఈ సొమ్మును వెచ్చిస్తే అప్పుడు కూడా (ఆ పాపంలో)

9 మిమ్మల్ని కారుచీకట్ల నుంచి వెలికితీసి కాంతి వైపు తీసుకుపోవటానికి తన దాసునిపై తేటతెల్లమైన ఆయతులను అవతరింప చేసినవాడు ఆయనే (అల్లాహ్‌యే). నిశ్చయంగా అల్లాహ్ మీ యెడల మృదుస్వభావి, దయాశీలి.

10 మీరు అల్లాహ్ మార్గంలో ఖర్చుపెట్టక పోవటానికి కారణం ఏమిటి? అసలు మీకే మయింది? వాస్తవానికి భూమ్యాకాశాలలోని వారసత్వం అంతా అల్లాహ్‌కే చెందుతుంది. మీలో (మక్కా) విజయానికి పూర్వం దైవమార్గంలో ఖర్చుచేసినవారు, పోరాడినవారూ - ఇతరులూ సమానులు కాలేరు.¹³ (మక్కా) విజయం తర్వాత ఖర్చుచేసి, పోరాడిన వారికంటే మీరు గొప్ప అంతస్తులు కలవారు.¹⁴ అయితే మేలు

هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَىٰ عَبْدِهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَؤُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿١٠﴾

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاتُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ قَبَلَ الْفَتْحَ وَقَاتَلَ أُولَٰئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِّنَ الَّذِينَ أَنْفَعُوا مِنْ بَعْدِ وَقَاتَلُوا

మీరు వారికి సహాయపడిన వారవుతారు (ఇబ్నె కసీర్). హదీసులో ఇలా అనబడింది:

“నా సొమ్ము నా సొమ్ము అని మనిషి అంటాడు. నిజానికి 1. నువ్వు తిని త్రాగి అవజేసినదే నీ సొమ్ము. 2. నువ్వు తొడిగి చించేసినది నీ సొమ్ము. 3. నువ్వు దైవమార్గంలో ఖర్చుచేసి పరలోకం కోసం భద్రపరచుకున్నది నీ సొమ్ము. అది తప్ప మిగిలినదంతా ఇతరుల వాటాలోనికి పోతుంది.” (సహీహ్ ముస్లిం - కితాబుజ్జుహ్ద్).

12. ఇంతకీ ఈ గట్టి వాగ్దానం తీసుకున్నదెవరు? ఇబ్నె కసీర్ అభిప్రాయం ప్రకారం ఇది దైవప్రవక్త (సఅసం) తన సహచరుల నుండి తీసుకున్న వాగ్దానం. “కలిమిలోనూ - లేమిలోనూ, కష్టాలలోనూ - సుఖాలలోనూ విధేయతకు కట్టుబడి ఉంటాము” అని ఆయన (స) తన సహచరుల చేత ప్రమాణం (శపథం) చేయించేవారు.

ఇమామ్ ఇబ్నె జరీర్ ప్రకారం ఈ వాగ్దానం తీసుకున్నవాడు అల్లాహ్. ఆయన సమస్త మానవులను ఆదం (అలైహిస్సలాం) వెన్ను నుంచి తీసినపుడు వారిచేత తీసుకున్న వాగ్దానం ఇది. ఇది ‘అష్షా అలస్త్’గా వ్యవహరించబడుతుంది. అల్ ఆరాఫ్ సూరా 172వ వచనంలో ఈ వివరాలు వచ్చాయి.

13. ‘విజయం’ అంటే అత్యధికమంది ఖుర్ఆన్ వ్యాఖ్యాతల ప్రకారం ‘మక్కా విజయం’

చేస్తానన్న అల్లాహ్ వాగ్దానం మాత్రం వీరందరికీ వర్తిస్తుంది. ¹⁵ మీరు చేసేదంతా అల్లాహ్ కు తెలుసు.

11 అల్లాహ్ కు ఉత్తమ (రీతిలో) రుణం ఇచ్చేవాడెవడు? దాన్ని ఆయన అతని కోసం పెంచుతూపోతాడు. అతని యెడల అది అత్యుత్తమ ప్రతిఫలంగా రూపొందు తుంది. ¹⁶

وَكَلَّا وَعَدَدَا اللَّهُ الْحُسْنَىٰ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١٥﴾

مَنْ دَانَ إِلَهِي يُعْرِضُ اللَّهُ قَرَضًا حَسَنًا فَيُضْعِفُهُ لَهُ وَلَهُ

أَجْرٌ كَرِيمٌ ﴿١٦﴾

అని భావం. కాని కొంతమంది వ్యాఖ్యాతలు హుదైబియా ఒప్పందాన్ని 'విజయం'గా భావించారు. మొత్తానికి హుదైబియా ఒప్పందానికి పూర్వం అయినా, మక్కా విజయానికి మునుపు అయినా ముస్లింలు సంఖ్యాపరంగానూ, సాధనసంపత్తుల రీత్యానూ బలహీనులుగానే ఉండేవారు. అటువంటి అభాగ్య పరిస్థితుల్లో దైవమార్గంలో విరివిగా ఖర్చుచేయటం, పోరాడటం మామూలు విషయం కాదు. అది సాహసోపేతమైన కార్యం! కాని మక్కా విజయం తరువాత ముస్లింల పరిస్థితిలో చాలా మార్పు వచ్చింది. ఒకవైపు వారు సంఖ్యాపరంగా విపరీతంగా పెరగటంతో పాటు మరో వైపు వారి ఆర్థిక పరిస్థితులు కూడా చాలా వరకు మెరుగుపడ్డాయి. అందుకే తొలికాలపు ముస్లింలు చేసిన త్యాగాలు అసాధారణమైనవనీ, వారి అంతస్తులు గొప్పవనీ అల్లాహ్ ఇక్కడ స్పష్టపరిచాడు.

14. ఎందుకంటే అత్యంత క్లిష్టమైన పరిస్థితుల్లో వారు ధన, ప్రాణాలను త్యాగం చేశారు. దీన్నిబట్టి తెలిసేదేమిటంటే కష్టకాలంలో తమ సర్వస్వాన్ని ధర్మోన్నతి కోసం అర్పించే త్యాగధనులకు (సాధారణ జనులకన్నా) పెద్ద పీట వేయటం జరుగుతుంది. అందుకే అహ్లా సున్నత్ వారి దృష్టిలో హజ్రత్ అబూబక్రీ సిద్దిఖ్ (రజి) స్థానం ఇతరులకన్నా ఉత్తమమైనది. ఎందుకంటే మహాప్రవక్త ముహమ్మద్ (స) పరిచయం చేసిన జీవన ధర్మాన్ని విశ్వసించిన తొలి విశ్వాసి కూడా ఆయనే, దైవమార్గంలో ఖర్చుపెట్టడంలో ముందంజవేసిన త్యాగశీలి కూడా ఆయనే. దైవమార్గంలో పోరాడటానికి బయలు దేరినదీ ఆయనే. అందుకే మహాప్రవక్త (స) తన జీవిత కాలంలోనే అబూబక్రీ (రజి)ను సమాజ్ సారథ్యం కోసం ముందుకు పంపారు. ఆ సంకేతాన్ని పురస్కరించుకునే అనుయాయులు (ప్రవక్త ప్రియసహచరులు) ఆయన్ని ప్రథమ ఖలీఫాగా ఎన్నుకున్నారు.
15. అంతస్తుల రీత్యా ప్రవక్త సహచరుల మధ్య అంతరం ఉన్నప్పటికీ తరువాతి కాలంలో ఇస్లాం స్వీకరించిన సహాబీలు (ర.అన్ హూం) ధార్మికంగా, నైతికంగా మరీ వెనుకబడి

12 ఆ రోజు (ప్రళయదినాన) విశ్వాసులైన పురుషులను, విశ్వాసులైన స్త్రీలను నీవు చూస్తావు. వారి కాంతి వారికి ముందు వైపున, కుడి వైపున పరుగెడుతూ ఉంటుంది.¹⁷ “ఈ రోజు మీకో శుభవార్త! క్రింద కాలువలు ప్రవహించే స్వర్గవనాలు మీకోసం ఉన్నాయి. అందులో మీరు కల కాలం ఉంటారు. ఇదే గొప్ప సాఫల్యం!”¹⁸ (అని వారితో అనబడుతుంది).

13 ఆ రోజు కపటులైన పురుషులు, కపటులైన స్త్రీలు విశ్వాసులనుద్దేశించి, “కాస్త మాకోసం ఆగండి! మేము కూడా మీ కాంతి నుండి కాస్త లబ్ధిపొందుతాం”¹⁹ అని అంటారు. “మీరు వెనక్కి మరలండి. వెలుతురును అక్కడే వెతుక్కోండి”²⁰ అని వారికి సమాధానం ఇవ్వబడుతుంది. మరి వారి మధ్య²¹ ఒక అడ్డుగోడ ఏర్పరచబడు

يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَى نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ
وَبِأَيْمَانِهِمْ يَبْتَغُونَ الْجَنَّةَ الَّتِي جَاءُوا مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ
فِيهَا ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٢﴾

يَوْمَ يَقُولُ الْمُنِفِقُونَ وَالْمُنِفِقَاتُ لِلَّذِينَ آمَنُوا انظُرُونَا
نَقْتَسِسْ مِنْ نُورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا وَارْءَاكُمْ فَالتَبَسُوا نَورًا
فَصَرَبَ بَيْنَهُمْ بِسُورَةٍ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ

ఉన్నవారని దీని అర్థం ఎంతమాత్రం కాదు. హజ్రత్ ముఅవియా (రజి), ఈయన తండ్రి గారైన హజ్రత్ అబూ సుఫ్యాన్ (రజి), మరికొంతమంది గొప్ప సహాబీలను గురించి కొంతమంది ప్రబుద్ధులు అమర్యాదకరంగా మాట్లాడతారు. తన సహచరులందరి గురించి మహాప్రవక్త (సఅసం) ఇలా అన్నారు : “నా సహచరులను తూలనాడ కండి. ఎవరి అధీనంలో నా ప్రాణముందో ఆ అస్తిత్వం సాక్షిగా చెబుతున్నాను - మీలో ఎవరయినా సరే ఉహూద్ పర్వతమంత బంగారాన్ని దైవమార్గంలో ఖర్చుచేసినా అది నా ప్రత్యక్ష సహచరుడు ఖర్చుచేసిన ఒక ‘ముద్’ (కొలపాత్ర)కు, ఆఖరికి ముద్లో సగభాగానికి కూడా సమానం కాజాలదు” (సహీహ్ బుఖారీ, సహీహ్ ముస్లిం - ప్రవక్త సహచరుల మహిమోన్నతుల ప్రకరణం).

16. అల్లాహ్ కు ఉత్తమ రీతిలో రుణం ఇవ్వటం అంటే అల్లాహ్ మార్గంలో దానధర్మాలు చేయటం అని అర్థం. దైవమార్గంలో మనిషి ఖర్చుపెట్టే ఈ ధనం వాస్తవానికి దైవప్రసాదితమే. అయినప్పటికీ ఆయన దాన్ని ‘మంచి రుణం’గా ఖరారు చేయటం, దాన్ని ఎన్నో రెట్లు పెంచుతానని అనటం - ఇదంతా దైవకృపే.

తుంది. అందులో ఒక ద్వారం కూడా ఉంటుంది. దాని లోపలి వైపు కారుణ్యం²² ఉంటుంది. బయటి వైపు మాత్రం యాతన²³ ఉంటుంది.

14 వీళ్లు (కపటులు) వారిని (విశ్వాసులను) బిగ్గరగా పిలుస్తూ, “మేము మీ వెంటలేమా?!”²⁴ అనంటారు. దానికి వారు, “అవును. మా వెంట ఉన్న సంగతి నిజమే. కాని మీరు మీ ఆత్మలను వంచించుకున్నారు.²⁵ (మాపై గడ్డుకాలం రావాలని) ఎదురు చూశారు.²⁶ సందేహం లలో ఊగిసలాడారు.²⁷ పనికిమాలిన మీ

مِنْ قِبَلِهِ الْعَالَمَاتِ ﴿١٥﴾

يُنَادُوا وَهُمْ أَمْ تَلُونَ مَعَهُمْ قَالُوا بَلَىٰ وَلَكَيْلُمْ فَتَنَّمَا أَنفُسُهُمْ
وَتَرَبَّصُّوهُمْ وَإِنَّ رَبَّهُمْ وَعَزَّوَجَزَّوَكُلُّ الْإِيمَانِي حَتَّىٰ جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ

17. పరలోకంలో ‘పుల్సెరాత్’ (వారధి)ని దాటుతున్నప్పుడు విశ్వాసులకు వారి విశ్వాసం (ఈమాన్) మరియు సదాచరణల (అమలుస్సాలెహ్) కు ప్రతిఫలంగా ఈ కాంతి ప్రసరిస్తూ ఉంటుంది. ఈ కాంతిలో వారు స్వర్గలోక బాటను తొందరగా అధిగమిస్తారు. ఇమామ్ ఇబ్నె కసీర్, ఇమామ్ ఇబ్నె జరీర్లు మాత్రం ‘వ బి అయ్మానిహిమ్’ అన్న పదాన్ని ‘వారి కుడిచేతుల్లో వారి కర్మల పత్రాలుంటాయి’ అన్న భావంలో తీసుకున్నారు.
18. వారికి స్వాగతం పలకటానికి, అతిథి మర్యాదలు చేయటానికి సిద్ధంగా ఉన్న దైవదూతలు పలికే మాటలివి!
19. ఈ కపటులు కొంతదూరం పాటు విశ్వాసుల వెలుగులో నడుస్తారు. ఆ తరువాత దైవాజ్ఞతో కపటులపై అంధకారం అలుముకుంటుంది. అప్పుడు వారు విశ్వాసులతో ఈ విధంగా అంటారు.
20. అంటే - ప్రపంచంలోకి తిరిగివెళ్ళి, చేతనైతే విశ్వాసం మరియు సత్కర్మల మూలధనాన్ని తీసుకురండి. లేదా మేమెక్కడి నుంచి ఈ కాంతిని తెచ్చుకున్నామో అక్కడే మీరు కూడా వెతకండి అని విశ్వాసులు వారితో వెటకారంగా అంటారు.
21. అంటే, విశ్వాసుల - కపటుల మధ్య ఈ అడ్డుగోడ ఏర్పడుతుంది.
22. ఇక్కడ ‘కారుణ్యం’ అంటే స్వర్గం అన్నమాట. ఈ స్వర్గంలో విశ్వాసులుంటారు.
23. అంటే అటువైపున నరకం ఉంటుంది.
24. అడ్డుగోడ ఏర్పడేసరికి కపటులు నివ్వెరపోతారు. వారు ముస్లిములను ఉద్దేశించి,

అభిలాషలే మిమ్మల్ని దగా చేశాయి.²⁸
 ఎట్టకేలకు దైవాజ్ఞ రానే వచ్చింది.²⁹
 అల్లాహ్ విషయంలో మోసగించినవాడు
 (షైతాన్), మిమ్మల్ని (కడ దాకా) మోసం
 లోనే ఉంచాడు.”³⁰

15 ఏమైనా ఈ రోజు మీనుండి గానీ,
 అవిశ్వాసుల నుండి గానీ పరిహారం
 తీసుకోబడదు. మీ అందరి నివాస స్థలం
 నరకాగ్నే. అదే మీ నేస్తం.³¹ అది మహా
 చెడ్డ గమ్యస్థానం.

16 ఏమిటీ, విశ్వాసుల హృదయాలు
 అల్లాహ్ జ్ఞాపకం పట్ల, ఆయన అవతరిం

وَعَزَّوْا بِاللَّهِ الْعَزَّوْرُ ③

فَالْيَوْمَ لَا يُخَدُّ مِنْكُمْ وَدِيَّةٌ وَلَا مِثْرٌ وَلَا مِثْرٌ

التَّارِثِي مَوْلَاكُمْ وَيَسَّ الْمَصِيْرُ ④

الْمُؤْمِنِينَ لِلَّذِينَ الْمُؤْمِنَاتُ أَنْ تَشْتَعْنَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ

“సోదరులారా! మేము మీకు తోడుగా ఉండలేదా! మీతో కలిసి నమాజు చేయలేదా? మీతో కలిసి యుద్ధాలు చేయలేదా?” అని ప్రాధేయపడతారు.

25. నిత్యం మీ అంతరంగాలలో కాపట్ట కుల్లు, తిరస్కార వైఖరి తిప్పవేసి ఉండేది.
26. ముస్లింలపై ఎప్పుడు కష్టకాలం వస్తుందా! అని మీరు గంపెడు ఆశతో ఎదురుచూస్తూ ఉండేవారు.
27. ధర్మం విషయంలోనూ, అల్లాహ్ విషయంలోనూ మీరు నిత్యం అనుమానాలకు లోనై ఉండేవారు. దైవసహాయం విషయంలో కూడా మీరు పొద్దస్తమానం కీడును శంకించేవారు.
28. ఎందుకంటే మీరు షైతాను ప్రేరణలకు లొంగిపోయారు. ఆ మాయలమారిని నమ్ముకున్న వారు దగా పడకతప్పదు.
29. ఈ లోగా మీరు దారికి వస్తారేమో అనుకుంటే రాలేదు. మీకు మరణ కాలం వచ్చేసింది. లేక అటు ముస్లింలు విజయం సాధించారు. మీ కాకిలెక్కలన్నీ తారుమారయ్యాయి అన్న భావం కూడా కావచ్చు.
30. అల్లాహ్ మీకు వ్యవధి ఇచ్చిన కొద్దీ మీరు పెచ్చరిల్లిపోయారు. ఆయన స్వతహాగా సహనశీలి. చీటికీ మాటికీ ఆయన తన దాసులను దండించకుండా - వారి రుజువర్తన కోసం తగినంత గడువు ఇస్తాడు. కాని ఈ గడువును సద్వినియోగం చేసుకునేబదులు మీరు షైతాను మాయాజాలంలో చిక్కుకున్నారు.

పజేసిన సత్యం పట్ల మెత్తబడే సమయం ఇంకా వారికి ఆసన్నం కాలేదా? ³² వీరికి మునుపు గ్రంథం వొసగబడిన వారి మాదిరిగా వీరు కాకూడదు. ³³ మరి ఆ గ్రంథవహులపై ఒక సుదీర్ఘకాలం గడచి పోయేసరికి వారి హృదయాలు కఠినమై పోయాయి. ³⁴ వారిలో చాలామంది అవిధేయులు. ³⁵

مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَلَا تَتَذَكَّرُ لَهُمْ فِتْنَةٌ ۗ ﴿٣١﴾

31. ఇక్కడ అరబీలో 'మౌలా' అనబడింది. ఒకరి పనులకు సంబంధించి బాధ్యత వహించే వ్యక్తిని మౌలా అంటారు. ఇక్కడ మతలబు ఏమిటంటే ఇకనుంచి ఆ నరకవాసుల వ్యవహారాలను నరకమే చూసుకుంటుంది. ఎవరిని ఏమేరకు శిక్షించాలో దానికి బాగా తెలుసు.

మరొక అర్థం ప్రకారం ఎల్లప్పుడూ తోడుగా ఉండేవాణ్ణి 'మౌలా' అంటారు. అంటే ఇకనుంచి నరకాగ్నేి వారికి నేస్తంగా ఉంటుంది. ఇంకొక అభిప్రాయం ప్రకారం దేవుడు నరకానికి కూడా చైతన్యాన్ని, పూర్తి స్పృహను వొసగుతాడు. అందువల్ల అది అవిశ్వాసులపై ఆగ్రహంతో నిప్పులు కక్కుతుంది. వారిని శిక్షించే బాధ్యతను తీసుకుని వ్యధాభరితమైన శిక్షకు గురిచేస్తుంది.

32. ముస్లిములను ఉద్దేశించి చేయబడిన హితబోధ ఇది. వారు దైవధ్యానం పట్ల మరింత శ్రద్ధ వహించాలి. దివ్య ఖుర్ఆన్ నుండి మార్గదర్శకత్వం పొందుతూ ఉండాలి. హృదయాలు మెత్తబడినపుడే ఇది సాధ్యమవుతుంది. ఈ ఆయతులో ప్రస్తావనకు వచ్చిన 'సత్యం' (హఖ్) అంటే దివ్య ఖుర్ఆన్ అని భావం.

33. అంటే యూదుల, క్రైస్తవుల మాదిరిగా తయారవకండి అని భావం.

34. ఎందుకంటే వారు (ఆ గ్రంథవహులు) దైవగ్రంథంలో మార్పులు చేశారు. ప్రక్షిప్తాలకు పాల్పడ్డారు. అల్పమైన మూల్యంపై దైవవాక్యాలను అమ్ముకునే స్థితికి దిగజారారు. దైవాజ్ఞలను నిర్లక్ష్యం చేశారు. ధర్మావలంబన విషయంలో అతిశయిల్లి, మతాచార్యుల వాక్కులనే ప్రభువాజ్ఞగా పరిగణించారు. అందుకే మీరు కూడా వారి మాదిరిగా తయారవకండి అని ముస్లిములను హెచ్చరించటం జరిగింది. ఒకవేళ మీరు కూడా మీ ఇష్టానుసారం ప్రవర్తించారంటే మీ గుండెలు కూడా కఠకు గుండెలుపోతాయి. వారికి మంచిగా అనిపించే చెడ్డపనులే మీకూడా మంచివిగా అనిపిస్తాయి. చివరికి దైవాగ్రహానికి కారణభూతమయ్యేవి ఇవే.

17 బాగా తెలుసుకోండి! భూమి మృతి చెందిన మీదట, అల్లాహ్‌యే దానిని తిరిగి బ్రతికిస్తున్నాడు. మీరు అర్థం చేసుకునే టండుకు మేము మా సూచనలను బాగా విడమరచి చెప్పాము.

18 నిశ్చయంగా దానధర్మాలు చేసే పురుషులు, దానధర్మాలు చేసే స్త్రీలు, అల్లాహ్‌కు (చిత్తశుద్ధితో) మంచి రుణం ఇచ్చేవారు - వారు ఇచ్చినది వారి కొరకు పెంచబడుతుంది.³⁶ మరి వారి కొరకు గౌరవప్రదమైన ప్రతిఫలం ఉంది.³⁷

19 మరెవరయితే అల్లాహ్‌ను, ఆయన ప్రవక్తను విశ్వసిస్తారో వారే తమ ప్రభువు దగ్గర సత్యవంతులు, సాక్షులు.³⁸

اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ
لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١٨﴾

إِنَّ الْمَصْدِقِينَ وَالْمُصَدِّقَاتِ وَأَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا لِيُضْعِفَ
لَهُمْ وَأَلْهَمَ أَجْرَهُمْ ﴿١٩﴾

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿٢٠﴾
وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ عِدَّتِهِمْ يَسِرُونَ هُمْ كَذِبُونَ ﴿٢١﴾

35. అంటే, వారి మనసులు నిష్కల్మషమైనవి కావు. వారి ఆచరణలు భ్రష్టుపట్టాయి. వేరొకచోట అల్లాహ్ ఇలా సెలవిచ్చాడు : “వారు తమ వాగ్దానాన్ని భంగపరచిన కారణంగా మేము వారిని మా కారుణ్యానికి దూరం చేశాము. వారి హృదయాలను కర్షణం చేశాము. ఇప్పుడు వారి పరిస్థితి ఎలా ఉందంటే, వారు పదాలను తారుమారు చేసి వాటి అర్థాన్ని, సందర్భాన్ని పూర్తిగా మార్చివేస్తారు. వారికి ఇవ్వబడిన బోధలలో ఎక్కువ భాగాన్ని వారు మరచిపోయారు.” (అల్ మాయిద : 13).

36. అంటే - ఒక్కో సత్కార్యానికి కనీసం పదింతల పుణ్యఫలం, అంతకన్నా అధికంగా 700 రెట్ల పుణ్యఫలం ప్రసాదించబడుతుంది. దైవచిత్తమయితే ఒక్కోసారి ఈ పుణ్యఫలం అంతకన్నా ఎక్కువగా కూడా ఉంటుంది. అయితే అది ఇచ్చేవాడి చిత్తశుద్ధిపై, పుచ్చుకునే వాడి అగత్యస్థితిపై ఆధారపడి ఉంటుంది. మక్కా విజయానికి పూర్వం ధనం ఖర్చుపెట్టినవారికి ఆ తర్వాత ధనం ఖర్చుపెట్టిన వారికంటే ఎంతో అధికంగా పుణ్యఫలం ప్రసాదించబడిందన్న విషయం మనం ఇంతకుముందు చెప్పుకున్నాం.

37. అంటే - వారికి లభించే ప్రతిఫలం అనంతమైనది. తరగనిది.

38. అరబీలో ‘సిద్ధీఖూస్’ అనబడింది. విశ్వాసం (ఈమాన్)లో పండిపోయినవారు, సత్యం కోసం ఏ బాధనయినా మనస్ఫూర్తిగా భరించటానికి సిద్ధమైన వారు మాత్రమే ఈ స్థాయికి ఎదుగుతారు. హదీసులో ఇలా ఉంది : “ఒక మనిషి సదా సత్యమే

వారికొరకు వారి పుణ్యఫలం కూడా ఉంటుంది. వారి జ్యోతి కూడా ఉంటుంది. మరెవరయితే అవిశ్వాసులై మా సూచనలను ధిక్కరించారో వారే నరకవాసులవుతారు.

20 బాగా తెలుసుకోండి! ఈ ప్రాపంచిక జీవితం ఒక ఆట, తమాషా, అలంకార ప్రాయం, పరస్పరం బడాయిని చాటుకోవటం, సిరిసంపదలు, సంతానం విషయంలో ఒండొకరిని మించిపోవడానికి ప్రయత్నించటం మాత్రమే. (దీని) ఉపమానం వర్షపునీరు లాంటిది. దానివల్ల మొలచిన పైరు రైతులను³⁹ అలరిస్తుంది. మరి ఆ పంట ఎండిపోగానే అది పసుపువన్నెగా మారిపోవటం నీవు చూస్తావు. ఆ

وَكَذَّبُوا بِالْبَيِّنَاتِ أُولَئِكَ أَصْعَابُ الْحَبِيرِ ⑩

اعْلَمُوا إِنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ زِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَكِبَارَتُ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ آتَى الثَّمَرَ الْعَجْرَ بَبَاتُهُ ثُمَّ يَهْبِجُ فَهُوَ مُصْفَرٌّ لَأَنَّهُ يُظْلَمُونَ حَطَّامًا فِي الْأَرْضِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ

చెబుతాడు. సత్యాన్నే అన్వేషిస్తాడు. సత్యం కోసమే పాటుపడతాడు. కడకు అతను అల్లాహ్ వద్ద సత్యవంతుడుగా వ్రాసుకోబడతాడు” (ముత్తఫఖున్ అలైహ్ - మిష్కాత్: కితాబుల్ ఆదాబ్). మరొక హదీసు ప్రకారం; సిద్దీఖులకు (సత్యవంతులకు) స్వర్గంలో లభించే గొప్ప స్థానం గురించి ఈ విధంగా చెప్పబడింది: “స్వర్గవాసులు తమ పై అంతస్తు వారిని చూస్తారు. వారు ప్రకాశించే తూరుపు లేక పశ్చిమ తారల వలె ఆకాశపుటంచున ఉన్నట్లు కనిపిస్తారు. అంటే క్రిందివారికీ - పై వారికీ అంతటి వ్యత్యాసం ఉంటుంది.” ‘బహుశా అవి ప్రవక్తల ఉన్నత స్థానాలై ఉంటాయి. సామాన్యులకు ఆ స్థానాలు లభించవు’ అని సహచరులు అభిప్రాయపడగా మహాప్రవక్త (స) ఇలా అన్నారు : “అవును. ఎవరి అధీనంలో నా ప్రాణముందో ఆ శక్తిమంతుని సాక్షిగా! వారు అల్లాహ్ ను విశ్వసించటంతో పాటు, దైవప్రవక్తలను సత్యసంఘులుగా ధృవీకరించినవారు.” (సహీహ్ బుఖారీ). అంటే వారు ఈమాన్ (విశ్వాసం) మరియు తస్దీఖ్ (ధృవీకరణ)ల హక్కును సజావుగా నెరవేర్చారు (ఫత్హుల్ బారీ).

39. రైతులకోసం ఉపయోగించబడిన పదం ‘కుప్పార్.’ అందువల్ల కుప్పార్ అంటే నిఘంటువు ప్రకారం ‘దాచేవారు’ అని అర్థం. అవిశ్వాసుల హృదయాలలో అల్లాహ్ పట్ల, పరలోకం పట్ల తిరస్కారభావం దాగి వుంటుంది. అందుకే అవిశ్వాసులను ‘కుప్పార్’గా

తరువాత అది పొట్టు పొట్టుగా తయారవుతుంది. ⁴⁰ మరి పరలోకంలో మాత్రం తీవ్రమైన శిక్ష ఉంది, ⁴¹ అల్లాహ్ తరపున క్షమాపణ, ఆయన ప్రీతి కూడా ఉంది. ⁴² మొత్తానికి ప్రాపంచిక జీవితం మభ్యపెట్టే వస్తువు తప్ప మరేమీ కాదు. ⁴³

21 (రండి!) మీ ప్రభువు క్షమాభిక్ష వైపు పరుగెత్తుండి. ⁴⁴ ఇంకా, భూమ్యాకాశాలంత వెడల్పు గల స్వర్గం వైపు పరుగిడండి. ⁴⁵ అల్లాహ్ ను, ఆయన ప్రవక్తలను విశ్వసించే వారికోసం అది తయారు చేయబడింది.

الدُّنْيَا الْأَمْتَاءُ الْعُرُورُ ٢١

سَابِقُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ۗ لَئِكَ فَضَّلَ اللَّهُ يَوْمَئِذٍ الَّذِينَ أَحْسَبُوا أَنَّهُم مُّسْرِمُونَ ﴿٢١﴾

వ్యవహరించటం జరిగింది. ఇక రైతులను 'కాఫిర్లు'గా వ్యవహరించటంలోని మర్మం ఏమిటంటే వారు కూడా విత్తనాన్ని నేలలో కప్పిపుచ్చుతారు.

40. ప్రాపంచిక జీవితం కూడా పొలంలోని పంట మాదిరిగా చాలా తొందరగా క్షీణించేదే. పంట ఏపుగా పెరిగినప్పుడు నవనవలాడుతూ ఉంటుంది. రైతులు దాన్ని చూచి సంబరపడి పోతారు. కాని అది బహుకొద్ది కాలంలోనే పండిపోయి, పసుపు పచ్చగా తయారై, తరువాత గడ్డిపరకల్లా మారిపోతుంది. మనిషి జీవితం కూడా ఇంతే. చూడటానికి అది ఎంతో అందంగా ఉంటుంది. అందలి రంగు రంగులు, జిలుగు వెలుగులు, అస్తీ అంతస్తులు, ఆలుబిడ్డలు మనిషి మనసును మురిపిస్తాయి. గమ్యాన్ని మరపిస్తాయి. కాని ఆ జీవితం ఆగదు. చూస్తూ ఉండగానే అరిగిపోతుంది, కరిగి పోతుంది.
41. యాతన పాపాత్ముల కోసం, అవిధేయుల కోసం ఉంటుంది. ఎందుకంటే వాళ్లు ఈ ప్రాపంచిక జీవితపు ఆటపాటల్లో, తమాషాలో మైమరచి ఇదే సర్వస్వం అనుకున్నారు.
42. క్షమాపణ, ప్రీతి దైవవిధేయులకోసం, పుణ్యాత్ముల కోసం ఉద్దేశించినది. ఎందుకంటే వాళ్లు ఈ ప్రపంచాన్నే సర్వస్వంగా తలపోయలేదు. పైగా దాన్ని వారు తాత్కాలికంగా, నశ్వరంగా, పరీక్షాస్థలంగా భావిస్తూ దేవుని సూచనానుసారం జీవితం గడిపేవారు.
43. అంటే మోసపోయి, తన పారలౌకిక జీవితం కోసం ఏమీ చేసుకోలేని దురదృష్టవంతుల పాలిట ఈ జీవితం ఒక మాయ అన్నమాట! కాని ఈ ప్రాపంచిక జీవితాన్ని పారలౌకిక సాఫల్యం కోసం వారిధిగా చేసుకున్న వారి పాలిట మాత్రం ఇది ఎంతో మేలైనది, శుభకరమైనది!
44. అంటే సత్కార్యాల కోసం, నిజమైన పశ్చాత్తాపం కోసం వేగిర పడండి. ఎందుకంటే ఈ పనులే ప్రభువు క్షమాభిక్షకు ఉపయోగపడతాయి.

ఇది అల్లాహ్ అనుగ్రహం! ఆయన దీనిని తాను కోరిన వారికి ఇస్తాడు. ⁴⁶ అల్లాహ్ గొప్ప అనుగ్రహం కలవాడు. ⁴⁷

22 ఏ ఆపద అయినాసరే - అది భూమిలో వచ్చేదైనా, ⁴⁸ స్వయంగా మీ ప్రాణాలపైకి వచ్చేదైనా ⁴⁹ - మేము దానిని పుట్టించకమునుపే అదొక ప్రత్యేక గ్రంథంలో వ్రాయబడి ⁵⁰ ఉంది. ఇలా చేయటం అల్లాహ్ కు చాలా తేలిక.

23 పోయే దానిపై మీరు దుఃఖించకుండా, ప్రసాదించబడిన దానిపై మిడిసిపడకుండా ఉండాలని (మీకీ సంగతి తెలియజేయబడింది). ⁵¹ అదిరిపడే ఏ అహంభావినీ అల్లాహ్ ఇష్టపడడు సుమా!

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٢٢﴾

لَيْدًا لَا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ إِلَهُ الْعَالَمِينَ ﴿٢٣﴾

45. దాని వెడల్పే భూమ్యాకాశాల వెడల్పుకు సమానంగా ఉన్నప్పుడు పొడవు ఇంకెంత ఉంటుందో కదా! ఎందుకంటే వెడల్పు కన్నా పొడవు ఎక్కువగా ఉంటుంది.
46. దేవుడు సాధారణంగా ఎవరిని కోరుకుంటాడో చెప్పండి! తనను ధిక్కరించకుండా, పాపాల మన్నింపుకై వేడుకుని, సదాచరణ చేస్తూ జీవితం గడిపిన వారిని మాత్రమే దేవుడు ఇష్టపడతాడు. అందుకే దేవుడు వారికి సన్మార్గాన్ని అవలంబించే సద్బుద్ధిని కూడా ప్రసాదించి స్వర్గానికి చేరుస్తాడు.
47. ఆయన గొప్ప ప్రదాత. పిసినారితనం ఆయన దరికి చేరదు. సకల శుభాలు ఆయన హస్తగతమై ఉన్నాయి. ఆయన ఎవరికయినా ఏదయినా ఇవ్వదలిస్తే ఎవరూ ఆపలేరు. ఆయన ఇవ్వదలచకపోతే ఎవరూ ఇప్పించలేరు. ఆయన తిరుగులేని ఉపాధి ప్రదాత.
48. అంటే - కరువు, వరదలు, తదితర ప్రకృతి వైపరీత్యాలు.
49. ఉదాహరణకు : వ్యాధులు, దారిద్ర్యం, అలసత్వం మొదలగునవి.
50. అంటే అల్లాహ్ తన జ్ఞానం ప్రకారం ప్రాణులను సృష్టించక మునుపే ఈ విషయాన్ని అన్నింటినీ గ్రంథస్థం చేశాడు. ఒక హదీసులో మహాప్రవక్త (స) ఇలా ప్రవచించారు: “అల్లాహ్ భూమ్యాకాశాలను సృష్టించక-50 వేల సంవత్సరాల క్రితమే అందరి విధి వ్రాతను వ్రాసేశాడు.” (సహీహ్ ముస్లిం : కితాబుల్ ఖుద్).

24 వారెలాంటి వారంటే తాము (స్వయంగా) పిసినారితనం చూపటమే గాక ఇతరులను (కూడా) పిసినారితనానికి పురికొల్పుతారు. ఎవడు (అల్లాహ్ మార్గం నుండి) ముఖం త్రిప్పుకునిపోయినా⁵² అల్లాహ్ అక్కరలేనివాడు, స్తోత్రనీయుడన్న సంగతిని అతను గుర్తుంచుకోవాలి.

25 నిశ్చయంగా మేము మా ప్రవక్తలకు స్పష్టమైన నిదర్శనాలను ఇచ్చి పంపాము. వారితోపాటు గ్రంథాన్ని, ధర్మకాటాను కూడా అవతరింపజేశాము⁵³ - ప్రజలు న్యాయంపై నిలిచి ఉండటానికి! ఇంకా మేము ఇనుమును కూడా అవతరింప జేశాము.⁵⁴ అందులో చాలా బలం

الَّذِينَ يَجْعَلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَمَنْ يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَمِيدُ ﴿٥٣﴾

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَعْلَمَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنْ آفِرٌ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ

51. మనిషి కష్టాలోచ్చినప్పుడు బాధపడటం, సుఖసౌఖ్యాలపై ఆనందించటం సహజ విషయమే. కాని ఈ విషయంలో 'అతి' మంచిది కాదు. మనిషి అదుపు తప్పకూడదు. అవధులు మీరిన ఆనందం, మితిమీరిన దుఃఖం మనిషికి చేటుగా పరిణమిస్తుంది. అతడు ధర్మవిరుద్ధమైన పనులకు పూనుకుంటాడు. అయితే విశ్వాసి అయినవాడు ఇలాంటి సందర్భాలలో అతిశయిల్లడు. అతడు కష్టాలోచ్చినపుడు ఓర్పు వహిస్తాడు. దేవుని విధి వ్రాతపై సంతృప్తపడతాడు. గగ్గోలు చెందటం వల్ల తన స్థితిలో మార్పు రాదని అతనికి తెలుసు. అలాగే అతను కలిమిపై ఉబ్బితబ్బిబ్బువడు. పైగా కృతజ్ఞుడుగా మెలగుతాడు. తన దగ్గరున్న సిరిసంపదలు కేవలం తన కృషి ఫలితం కాదని, దైవకటాక్షం వల్లనే తనకు ఈ భాగ్యం ప్రాప్తించిందన్న వాస్తవాన్ని అతను గుర్తుంచు కుంటాడు.

52. అంటే - దైవమార్గంలో ఖర్చుపెట్టే విషయంలో అతను విముఖతను కనబరుస్తాడు. మనిషిలోని లోభత్వం బయటపడేది ఇక్కడే.

53. ధర్మకాటా లేక త్రాసు (మీజాన్) అంటే న్యాయం అని భావం. అంటే, మేము ప్రజలకు న్యాయం చేయమని ఆజ్ఞాపించాము. కొంతమంది దీన్ని కొలతలు, తూనికల్లో ఖచ్చితంగా వ్యవహరించండి అన్న అర్థంలో తీసుకున్నారు.

ఉంది, ⁵⁵ జనుల కొరకు (ఇతరత్రా) ప్రయోజనాలు కూడా ఉన్నాయి. ⁵⁶

ఇంకా - చూడకుండానే తనకు, తన ప్రవక్తలకు తోడ్పడే వారెవరో అల్లాహ్ తెలుసుకోదలిచాడు. ⁵⁷ నిస్సందేహంగా అల్లాహ్ మహాబలుడు, తిరుగులేనివాడు. ⁵⁸

26 మేము నూహును, ఇబ్రాహీమును ప్రవక్తలుగా చేసి పంపాము. మరి వారిద్దరి సంతతిలో ప్రవక్త పదవిని, గ్రంథ పరం పరను ఉంచాము. అయితే వారిలో కొందరు సన్మార్గభాగ్యం పొందగా, అత్యధికులు అవిధేయులయ్యారు.

يَنْصُرُهُمْ وَرَسُولَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٢٦﴾

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ آيَاتٍ لِّكَلِمَتِنَا وَاللَّيْلُ وَالنَّجْمُ لِلَّهِ مُتَكَوِّنَاتٌ ﴿٢٧﴾

وَاللَّيْلُ وَالنَّجْمُ لِلَّهِ مُتَكَوِّنَاتٌ ﴿٢٨﴾

54. త్రాసును అవతరింపజేశామని అన్నా, ఇనుమును అవతరింపజేశామని చెప్పినా నిజానికి అది 'సృష్టించాము, వస్తు నిర్మాణ కళను నేర్పాము' అన్న అర్థంలోనే చెప్పబడింది. ఇనుము (లోహం) ద్వారా అసంఖ్యాకమైన వస్తువులు తయారవుతాయి. యదార్థానికి ఇవన్నీ దేవుడు మనిషికి నేర్పిన విద్యకు దర్పణాలే.

55. ఈ లోహంతోనే ఆయుధాలు కూడా తయారవుతాయి. ఉదాహరణకు : ఖడ్గం, ఈటె, తుపాకీ, శత్రువులు, యుద్ధ విమానాలు, మిజైళ్లు, యుద్ధటాంకర్లు మొదలగునవి. ఈ ఆయుధాలు శత్రువుపై దాడిచేయడానికే గాకుండా ఆత్మ రక్షణకు కూడా ఉపయోగ పడతాయి.

56. కేవలం ఆయుధాలేగాక దైనందిన జీవితంలో మానవునికి ఉపయోగపడే ఎన్నో వస్తువులు ఇనుము ద్వారా తయారవుతాయి. ఉదాహరణకు : వంటసామగ్రి, కత్తి, సుత్తి, సూది, దబ్బనం, పాఠ, పలుగు మొదలగునవి. ఇంకా ఎన్నో కర్మాగార వస్తువులు, యంత్రపరికరాలు ఈ లోహంతోనే తయారవుతాయి.

57. అల్లాహ్ ను చూడకపోయినా పరలోక పుణ్యాన్ని పొందే ఉద్దేశంతో అతని ప్రవక్తల్ని నమ్మి, వారికి సహాయపడే ధన్యజీవులెవరో దేవుడు పరీక్షించదలిచాడు. ప్రవక్తల్ని పంపటంలోని ఉద్దేశం ఏమిటో ఈ వాక్యంలో చెప్పబడింది.

58. ప్రజలు దైవానికి, దైవప్రవక్తలకు సహాయపడితేనే లోకం ముందుకు సాగుతుందని దీని భావం ఎంతమాత్రం కాదు. అల్లాహ్ నిరపేక్షాపరుడు. ఆయన గనక కోరుకుంటే

27 మరి వారి వెనుకే మేము మా ప్రవక్తలను నిరంతరం పంపసాగాము. వారి తరువాత మర్యమ్ కుమారుడైన ఈసాను పంపాము. అతనికి ఇబ్నీలు గ్రంథాన్ని వొసగాము. అతన్ని అనుసరించే వారి హృదయాలలో మృదుత్వాన్ని, జాలిని సృజించాము.⁵⁹ మరైతే సన్యాసత్వాన్ని (రహ్ బానియత్ ను) వారంతట వారే ఆవిష్కరించారు.⁶⁰ మేము మాత్రం దీనిని వారిపై విధించలేదు.⁶¹ దైవప్రీతిని

ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَىٰ النَّارِ مَرْسَلًا وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَالتَّيْمَةَ
الْإِنجِيلَ وَجَعَلْنَا لِقَلْبِكَ الذِّكْرَ التَّوْرَةَ رَافِقًا وَرَحْمَةً
وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ
اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا فَالتَّيْمَةَ الذِّكْرَ مِنَّا وَمُؤْمِنِيهَا

ఎవరి అవసరమూ లేకుండానే తన కార్యక్రమాన్ని కొనసాగిస్తాడు. కాకపోతే జనులకు మేలు చేయదలచి ఆయన ఈ విధంగా ఆజ్ఞాపించాడు. ఎవరయినా దైవప్రవక్తలకు ఆదరువుగా నిలిస్తే నిజానికి వారు తమ స్వయానికే మేలు చేసుకున్నారని అనుకోవాలి. తద్వారానే వారు అల్లాహ్ ను మెప్పించి, ఆయన క్షమాభిక్షకు అర్హులు కాగలుగుతారు.

59. అంటే - దైవప్రవక్త ఈసా (ఏసుక్రీస్తు)ను అనుసరించిన హవారీయులలో మేము పరస్పరం ప్రేమానురాగాల, సహాయసహకారాల భావాలను నూరిపోశాము. మహాప్రవక్త (సఅసం) ప్రియసహచరులు పరస్పరం ప్రేమాదరణలతో మెలగినట్లే ఏసుక్రీస్తు అనుయాయులు కూడా ఒండొకరిపట్ల దయాభావంతో మెలిగేవారు. కాని ఈ ప్రేమైక భావం యూదులలో ఉండేది కాదు. 'రాఫతున్' అంటే మృదుత్వం, దయ అని అర్థం.

60. సన్యాసత్వం (రహ్ బానియత్) అంటే భవబంధాలను, ప్రాపంచిక జంఝుటాలను త్యజించి కొండల్లోకో, కోనల్లోకోపోయి ఆరాధన చేసుకోవటం అని భావం. దైవప్రవక్త హజ్రత్ ఈసా (అలైహిస్సలాం) తరువాత కొంతమంది రాజులు తౌరాతు, ఇబ్నీలు (బైబిలు) గ్రంథాలలో మార్పులు చేర్పులు చేశారు. ప్రజాభాషాకళ్యంలో ఒక వర్గం వారు ఈ సవరణలను అంగీకరించలేకపోయారు. వారు తమ కాలం నాటి రాజులకు భయపడి పర్వత గుహలను, అడవులను ఆశ్రయించారు. క్రైస్తవ జగతిలో సన్యాసత్వానికి దారితీసిన ప్రధానకారణం ఇదే. కాని భావితరాల వారు తమ పూర్వీకుల పోకడను గుడ్డిగా అనుసరించి, జనవాసాలకు దూరంగా కఠోర అభ్యాసాలు చేస్తూ బ్రతకటమే ధర్మనిష్ఠ అనుకున్నారు. తమను చర్చీలకు, ఆశ్రమాలకే పరిమితం చేసుకుని సంసార బంధనాలను త్రొంచుకున్నారు. అందుకే అల్లాహ్ దీనిని 'వారంతట వారే ఆవిష్కరించుకున్న పోకడ'గా పేర్కొన్నాడు.

తప్ప!⁶² మరి వారు దానికి తగురీతిలో కట్టుబడి ఉండలేకపోయారు.⁶³ అయినప్పటికీ మేము వారిలో విశ్వసించిన వారికి వారి పుణ్య ఫలాన్ని ప్రసాదించాము.⁶⁴ వారిలో అధికులు మాత్రం అవిధేయులుగా తయారయ్యారు.

28 ఓ విశ్వాసులారా! అల్లాహ్ కు భయపడండి. అతని ప్రవక్తను విశ్వసించండి. అల్లాహ్ మీకు తన కారుణ్యం నుంచి రెట్టింపు భాగాన్ని ప్రసాదిస్తాడు.⁶⁵ ఇంకా మీకు జ్యోతిని అనుగ్రహిస్తాడు. దాని వెలుగులో మీరు నడుస్తారు. ఆయన మీ పాపాలను కూడా క్షమిస్తాడు. అల్లాహ్ గొప్ప క్షమాశీలి, దయాశీలి.

29 దైవానుగ్రహంలోని ఏ భాగంపై కూడా తమకెలాంటి అధికారం లేదని, అనుగ్రహమంతా దేవుని చేతిలోనే ఉందనీ, ఆయన తాను కోరిన వారికి దాన్ని ప్రసాదిస్తాడని గ్రంథ ప్రజలు తెలుసుకోవాలని (ఆయన ఈ విధంగా చేశాడు). అల్లాహ్ గొప్ప అనుగ్రహం కలవాడు.

أَجْرَهُمْ وَكَثِيرًا مِّنْهُمْ فَسِقُونَ ﴿٦٥﴾

يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِّن رَّحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيَعْفَ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٦٦﴾

لِنَلَّاعِلْمَ أَهْلِ الْكِتَابِ الْآيِقِدِرُونَ عَلَى سَعْيٍ مِّنْ فَضْلِ اللَّهِ وَأَنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٦٧﴾

61. నిజానికి ఇది క్రైస్తవులు తొక్కిన కొత్తపుంతేగాని, దేవుడు విధించిన ఆచారం కాదు.

62. కేవలం మా ప్రసన్నతను చూరగానే పనులు చేయమని మాత్రమే మేము వారిని ఆదేశించాము. లేదా దైవప్రసన్నతను అన్వేషించే ప్రయత్నంలో వారు ఈ పోకడను ప్రారంభించారు. ధర్మంలో కొత్తపుంతలు తొక్కినంత మాత్రాన దైవప్రసన్నత ప్రాప్తించదని అల్లాహ్ స్పష్టంగా చెప్పేశాడు. ప్రజలు తొక్కే ఆ కొత్తపుంత ఎంత అకర్షణీయంగా, అందంగా ఉన్నానరే అది దురాచారమే. దేవుడు సూచించిన విధంగా ఆయనకు విధేయత చూపినపుడే ఆయన ప్రసన్నత ప్రాప్తిస్తుంది.

63. దైవప్రీతిని బడసే ఉద్దేశంతో వారు వైరాగ్యాన్ని కనిపెట్టడమైతే చేశారుగాని, దానికి వారు కట్టుబడి ఉండలేకపోయారు.
64. అంటే దైవప్రవక్త ఈసా (ఏసుక్రీస్తు) అందజేసిన ధర్మంపై స్థిరంగా ఉన్నవారికి మేము వారి పుణ్యఫలం వొసగాము.
65. మహాప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసం) కు పూర్వం గల ప్రవక్తను విశ్వసిస్తూ, ఆ తరువాత మహాప్రవక్త (స)ను కూడా విశ్వసించిన వారికి ఈ రెట్టింపు పుణ్యఫలం లభిస్తుంది. హదీసులో చెప్పబడిన విషయం కూడా ఇదే (సహీహ్ బుఖారీ-కితాబుల్ ఇల్త్య: సహీహ్ ముస్లిం-కితాబుల్ ఈమాన్). వేరొక వ్యాఖ్యానం ప్రకారం గ్రంథం కల ప్రజలు తమకు రెట్టింపు పుణ్యఫలం లభిస్తుందని గర్వాతిశయంతో ప్రకటించుకుంటూ ఉండగా, దేవుడు ముస్లింలపై ఈ వాక్యాన్ని అవతరింపజేశాడు. (వివరాల కోసం ఇబ్నై కసీర్ వ్యాఖ్యానం చూడండి).

